

O PODRIJETLU STANOVNIŠTVA U GRADU IZOLI U ISTRI

Nikola Žic

Slovenski povjesničar Milko Kos posvećuje znatan dio svoga naučnog rada prošlosti Slovenskog Primorja i Istre. Njegova najnovija radnja s toga područja, »O starijoj slovanskoj kolonizaciji u Istri«, objavljena je u Razpravama Slovenske akademije znanosti i umjetnosti 1950. Iznoseći u njoj svoje poglede na starije razdoblje doseljavanja Slavena u Istru, u prvim stoljećima Srednjeg vijeka, dodiruje on i mlade razdoblje naseljavanja Hrvata i Slovenaca po Istri od XIV. st. dalje, prema planu tadašnjih političkih vlasti, ali se u oba slučaja ograničava samo na sjeverni dio Istre, uglavnom do crte, koja ide od Novigrada rijekom Mirnom preko Učke do grada Rijeke u Kvarneru. Prof. Kos će zacijelo nastaviti svoja istraživanja i završiti ih prikazom svojih rezultata o čitavom procesu naseljavanja Slavena u Istri do naših vremena.

Tome se njegovu radu možemo doista veseliti, jer nam je jasan i pouzdan pogled u prošlost Istre prijeko potreban. Dosadašnje historijsko osvjetljenje njezine povijesti je slabo. Prava povijest života ljudi u Istri još nije ni napisana. Oko toga rade mnogi i odavna, zadržavajući se većinom monografijski kod pojedinih pitanja sa svoga specijalnog (t. j. pretežno subjektivnog) gledišta, ali cjelokupan pregled historijskog razvoja u Istri, ako je nekad i iznesen, nije prihvaćen od svijeta, koji imaju pravo da o tome rasuđuju. Svođenje sabranih rezultata u konačnu sliku danas je još preuranjeno. Izvora ima malo i premalo, mnogi još nisu publicirani ni proučeni, a ima i krivih tumačenja, koja očekuju ispravak. Velike su praznine i u istraživanju na pojedinim područjima života, vremena i prostora. Dok o nekim gradskim naseljima postoje čitave knjige, ne zna se o drugim prostranim krajevima gotovo ništa. I osamnaesto je stoljeće slabo poznato, devetnaesto razmjerno još slabije, a da i ne govorimo o mnogim vjekovima prije toga. Život ljudi je vrlo raznovrstan — ekonomski, socijalni, kulturni, umjetnički, zdravstveni, folklorni i t. d. — ali se to gotovo mimoilazi i samo prigodice spominje kao sporedno u gomilanju podataka o teritorijalnim stanjima i mijenama pod pojedinim feudalnim gospodarima. Bliže smo dakle početku nego li svršetku posla.

Dosada nije moglo biti bolje, jer Istra nije bila pristupačna naučnim radnicima s naše strane. Monopol davnih istraživača sa sjevera i nedavnih sa zapada napokon je prestao. Mogućnost i dužnost studija široka je i obligatna također za naše stručnjake. Prilike za uspješan rad popravile su se iz temelja, i promjena na bolje osjeća se već sada na mnogim poljima rada — od arheologije, preko historije u najširem smislu, sve do geografskih i lingvističkih nauka. Bude li u tom radu sloge i direktiva, sistema i organizacije, nadoknadit će se uskoro kobni zaostatak, kako pokazuju svi znaci iz posljednjih godina.

Da to nije prazna riječ, potvrđuje i rasprava prof. Kosa o starijoj kolonizaciji Slavena u sjevernoj Istri. Prve provale Slavena u Istru spominju se na početku VII. stoljeća. Otada, u vrijeme bizantske vladavine, stanuju Slaveni u istočnoj Istri. Oko g. 800. za vladanja Franaka, dolazi nov prilik na širem području, naročito oko Kopra i Buzeta. Ti su davni Slaveni preobličili i imena tih gradova (od Capris — Kopar i od Piquentum — Buzet). Glavni i jedini važniji spomenik iz toga vremena je t. zv. placitum de Rižana od g. 804. Nasuprot dosadašnjim povjesničarima (P. Kandler, E. Mayer, B. Benussi, B. Schiavuzzi, R. Udina) prof. Kos je ekonomskom politikom Karla Velikog osvijetlio plan Franaka o kolonizaciji Slavena u slabo naseljenim krajevima Istre. Oni su ondje ostali trajno, bez obzira na žestoku opoziciju romanskih branitelja starog poretka iz doba davnoga Rimskog carstva; interesi primorskih gradova nisu bili uvaženi.

Drugi pisanih spomenika o seobama gotovo i nema. Uza sav taj oskudni historijski materijal, prof. Kos utvrđuje i razlikuje više etapa i područja u kolonizaciji sjeverne Istre.

Najranije je Slavenima naseljen kraj na podnožju Krasa pokraj ceste, koja vodi iz Trsta u Buzet. Ovdje pokazuju i imena sadašnjih slovenskih naselja stari tipičan oblik, sama sela su zbijena, a u njima se govori narječjem kao na Krasu. Ti su ljudi još u XI. st. pripadali kruni, a ne primorskim gradovima, dok su središta svega njihova područja bila dvije stare crkvene župe Osp i Loka, kao što su još i danas.

Nešto su mlađi naseljenici između Rižane i Dragonje, po brežuljcima podalje od mora. Imena sela su sad slavenska sad neslavenska, ali pretežu i značajni su toponimički nazivi u množini, dakle slavenski nazivi. Kuće su rasijane u malim skupinama, a zbijenija sela imaju redovno neslavensko ime, premda i u njima žive Slovenci. Svuda se govori šavrinsko narječje. Prve vijesti o kasnijem, novijem naseljavanju Slavena po planu Mletačke republike, potječu od kraja XIV. stoljeća.

Iz vremena starije kolonizacije najmlađi su i donekle ispremiješani s Romanima. Slovenci u Primorju između Miljskog i Piranskog zaliva, dakle u širokoj okolici gradova Milja, Kopra, Izole i Pirana. Ovdje gotovo nema slovenskih toponima ni imena selâ u množini, a tip naselja je ponajviše rasut. I ovdje se govori šavrinski.

»Bilo bi pogrešno misliti, da slavenski živalj nije razmjerno rano prodro također u gradove na moru, naime u Milje, Kopar, Izolu i Piran.« Prof. Kos navodi i dokaze: u Miljama 1202 A. de Stoica, Sitigna, Radivus, A. de Radivo, J. Sclavo, M. de Gossinia, 1305 Giacomo del fu Martine Sclabi da Muggia; u Kopru 1204 vigna del fu Giovanni Schiavo, 1306 Russa Sclabi, 1342 Erimanno Sloban di Vodizza; u Izoli 1283 Sclavogna filius Migaçolli de Insula; u Piranu 1269 Johannes Dragomilli, 1275/6 Romanus Sclavus, 1285 Martinis Lungus Sclavus qui nunc moratur Pirani, 1287 Sclavonus, a Sclavonus i slično je notar u Piranu između 1285 i 1296, zatim Johannes Stachina odnosno Strachina u Piranu između 1255 i 1285 te njegov sin Zuppanus quondam Johannis Stachine 1294; u 2. pol. XIII. st. živi u Piranu obitelj s nadimkom Carentanus i slično.

Ne ćemo dalje slijediti veoma zanimljive i poučne rezultate prof. Kosa po svojoj ostaloj sjevernoj Istri, nego ćemo samo istaći, da svuda dalje u svojoj radnji, u nestašici historijskih izvora, veoma obilato i praktično utvrđuje i klasificira

postojanje i starinu Slavena drugim pomoćnim sredstvima, koja mu pružaju toponomastika, geografija u najširem smislu, dijalektologija i lingvistika, a to je baš ono, što želimo istaći i preporučiti kao pouzdana pomagala za detaljni studij naselja i naseljavanja u većim i manjim jedinicama po svoj Istri uopće, jer bi poznavaoči lokalnih prilika mogli na ovaj način uspješno objasniti i otkriti važne podatke o našoj prošlosti.

U kojem dijelu Istre nema ljudi, jednih pored drugih, s prezimenima sad hrvatskim sad talijanskim? Ta je šarolikost općenita, u gradu i na selu, u primorju i u unutrašnjosti, u nizini i na Čićariji, bez izuzetka svagdje. U naselju samih Hrvata i u naselju samih Talijana ne nedostaje stranih prezimena. Da se uvjerimo o tome, dovoljno je prolistati *Cadastre national de l'Istrie d'après le recensement du 1-er Octobre 1945* (izdanje Jadranskog instituta, 1946).

U gradu Rovinju ima 5069 prezimena, a od toga je 1910 talijanskih i furlanskih, 550 neodređenog podrijetla i 809 hrvatskih: Andrečić, Antonović, Balinčić, Ban, Banko, Barčić, Bastijanić, Bazić i t. d. U selu Učki na visini od 995 m iznad mora, jesu 42 obiteljska prezimena, a od tih je ipak jedno (Stenta) talijansko, a ostala su, dakako, hrvatska. U hrvatskom selu Medulinu na jugu poluotoka ima od 286 prezimena 168 hrvatskih, 111 talijanskih i furlanskih (i 7 neodređenog podrijetla), a u talijanskom gradu Piranu na sjevernom primorju ima od 1691 prezimena 224 jugoslavenska i 1578 romanskih (pored 89 neodređenog podrijetla). To je općenita pojava, da zaslužuje pažnju i potiče na razmišljanje. Očigledno je, da prezime odaje sadašnju ili nedavnu ili davnu nacionalnu pripadnost dotičnih nosilaca tog prezimena, no sva ta ispremiješanost prezimena po svima naseljima zemlje upućuje također na zamršenost naseljavanja u prošlim vjekovima i na neprestano kretanje stanovništva iz naselja u naselje u kasnijim vremenima. Tako smo došli do jednog od osnovnih pitanja, koje zahtijeva odgovor.

Taj odgovor može u mnogim slučajevima dati *Cadastre national* i njegov dopunjak, *Index patronymique*. To su prevažni dokumenti, koji su izvršili golemu uslugu našoj narodnoj stvari na konferenciji mira u Parizu, kad je Istra 1947 najvećim dijelom priznata kao sastavni dio FNR Jugoslavije, no oni su također dragocjeno vrelo za ispitivanje o našem stanovništvu prema njegovim prezimenima. I prof. Kos se njime poslužio, a mi ćemo na primjeru grada Izole pokazati njihovu neprocjenjivu vrijednost, ne bismo li time potakli poznavaoce lokalnih prilika u pojedinim krajevima Istre, da prouče i objasne važna pitanja iz prošlosti istarskih stanovnika. Cilj je ovog rada objektivno ispitivanje o promjenama gospodarskog, kulturnog i socijalnog stanja na određenom području s mnogobrojnim mogućnostima za rješavanje još krupnijih problema o sudbini pojedinih obitelji i skupina ljudi prema ovim ili onim prilikama njihova kraja i ambijenta, koje su bile u prilog ili na štetu razvitka i napretka, kržljanja i propasti nekog prezimena i njegovih nosilaca. *Cadastre* i *Index* su odlični dopunsci maticama rođenih, vjenčanih i umrlih, koje se sada ne nalaze više na mjestu svog postanka, da posluže kao autentičan dokumenat u ovom zanimljivom poslu o stanju i kretanju stanovništva u sadašnjosti i prošlosti.

Milje, Kopar, Izola i Piran su primorski i obalski gradovi s jačom zavisnošću od mora pred njima, nego od kopna iza njih. To su gradska naselja talijanskog stanovništva, a u njihovu zaleđu živi po svim selima sasvim drugi svijet — Slovenci. Kopar je izgrađen na otoku i još danas je samo cestama spojen

s kopnom, a Izola je otok i po imenu, premda je jače povezan s kopnom. U tom izoliranom gradu bilo je, kako smo vidjeli, Slavena već potkraj XIII. stoljeća. Mora da ih je bilo i u kasnijim stoljećima, ali o tome nema vijesti. I statistički službeni popisi posljednjih decenija za vrijeme Austrije bilježe ih vrlo malo: 1880 25 Slovenaca, 1890 6 Slovenaca, 1900 20 Slovenaca i 1 Hrvat, a 1910 40 Slovenaca. To je posve neuvjerljivo, kad je istih godina bilo više »inih« (t. i. drugih, izuzevši Talijane, Slovence i Hrvate): naime 1880 —, 1890 8, 1900 18 i 1910 147. Popis od 1945 nabrojio je u svemu 7272 stanovnika, od toga 6908 Talijana, 538 Slovenaca, 9 Hrvata i 17 »inih«. Ipak nije ni takvo stanje u skladu s prezimenima, jer je broj obitelji s jugoslavenskim prezimenima razmjerno veći. Izola naime ima u svemu 2077 obitelji; od toga ima 1728 obitelji prezime talijanskog ili furlanskog oblika, 69 je neodređenog podrijetla, a 280 obitelji ima jugoslavensko prezime.

Hrvatska odnosno slovenska prezimena jesu:

Antonaz 5 (obitelji), Antonjaš (Antoniassi) 1, Babich 1, Billich (Bellini) 1, Bellin 1, Bembič (Bembi) 3, Berginc 1, Berzè 1, Biloslavo 1, Bolčić (Bolci) 1, Bossi 1, Božič 9, Božič (Bossi) 1, Braico 1, Brajko 1, Bresan 1, Bressan 12, Carboncich (Carboni) 2, Cattunar 1, Clai 1, Clun 1, Cociancich 4, Codelia 2, Coslani 1, Coslano 1, Coslovich 1, Covacich 1, Crepaz 1, Crevatin 4, Čendak 1, De Jurco 1, Dobrilla 1, Dular 1, Dušič 1, Erman 1, Flego 1, Gelič 1, Gerbac 2, Gherbaz 2, Golja 1, Gruber 7, Hrvatich 1, Ivančić 2, Jurišević 1, Kaligarič 1, Karbončić (Carboni) 4, Klobas 2, Kocijančić 1, Kocjančić (Cociani) 1, Kocjančić 4, Kozlovič 2, Krbavčić (Corbacci) 1, Krušič (Cruscio) 1, Macorig 1, Malutta 1, Marcovich 1, Marsich 2, Marsut 3, Marušič (Marussi) 3, Miklavčič 1, Milani 1, Milloch 4, Milossa 1, Mlakar 1, Mlekuž 1, Mocibobi 1, Mužica (Musizza) 9, Novacco 1, Novak 1, Olenik 1, Opara 1, Palčić (Palcini) 1, Palcich 1, Panjek 1, Pauch 2, Pavlič (Paoli) 2, Peciar 1, Pegan 1, Pertot 10, Petrič 1, Petelin 1, Pičur 2, Pohlen (Poclen) 1, Popovič 1, Poropat 1, Pregarez 1, Prelaz 6, Radaicovich 1, Radoslovich 3, Radović (Radiani) 1, Rasman 1, Rasman (Ramani) 1, Ražman 1, Repich 1, Rodelič 1, Sain 1, Saitz 1, Samec 1, Scher 1, Sedmak (Semacchio) 1, Sikič (Secchini) 1, Sincovich 1, Skerk 1, Slanovitz 1, Slatich 1, Smilovich 1, Sosič (Sossi) 1, Steffè 3, Stoch 1, Stocovich 1, Stor 1, Svetlich 1, Šušteršič 1, Tamplenizza 1, Traian 5, Troian 16, Trobez 1, Turch 1, Udovič 1, Ugrin 1, Ulcigrai 53, Usco 1, Valenti 2, Vegliach 1, Velia 1, Veljak 2, Verch 1, Verh 1, Vesnaver 2, Vivoda 1, Volk 1, Vrh 1, Zerial 1, Zlatič 2 i Zudicich (Zudini) 1 obitelj.

Prezimena su prepisana vjerno, kako ih navodi Cadastre. Možda i nisu baš sva naša, ali jednako je moguće, da ima naših i među onima, koja smo izostavili, smatrajući da su romanska ili neodređenog postanka. Ne smeta nam ni strani oblik mnogim prezimenima u talijanskom pravopisu odnosno fašističkom talijaniziranju, jer je nasilje očito. Svakako iznenađuje golem broj naših prezimena.

Broj obitelji istoga jugoslavenskog prezimena je malen, ponajviše po jedna obitelj ili nekoliko njih, a 10 i više obitelji istog prezimena ima vrlo malo (Pertot, Bressan, Troian i Ulcigrai). To je po svoj prilici znak, da ovi ljudi doista nisu odavna nastanjeni u gradu, kad se još nisu razgranali u brojne obitelji. No taj zaključak nije posve siguran, jer ima i među romanskim prezimenima mnogo takvih, koja predstavljaju samo po jednu obitelj, a i ta je dakle u gradu tek od nedavna, ili je starinska, ali u izumiranju:

Acquavita, Ascheri, Bacchi, Barlo, Bartoli, Beazzotti, Bellani, Benussi, Bergamasco, Berlotti, Bernardi, Bernardelli, Bertusini, Bestiaco, Bevilacqua, Bianchini, Bogni, Bonetti, Bonin, Bonivento, Bordignan, Bordini, Braccini, Brazzafolli, Brusolin, Bugada, Buligi, Bullo, Bussani, Bussignan, Calebrini, Campo, Casali, Cavini, Cecco, Ceragioli, Chiaselotti, Chinese, Ciani, Cittoni, Cleva, Cocetta, Colonelli, Colorin, Congedi, Contento, Coppettari, Corbano, Corbatto, Corselli, Corti, Costa, Cresta, Curcio, Damiani, Davier, Delconte, Delucca, De Nicola, De Petris, Deponte, Deginstignan, Destradi, Devescovi, Di Brusco, Disartori, Divo, Don, Dongatti, Esposito, Fero, Ferfoglia, Ferrandino, Fiessola, Fiorencis, Ferro, Festa, Forcolin, Fonda, Fortunello, Franceschin, Francolin, Gallo, Gaspardi, Gelizzaro, Giacomini, Giaconi, Giorda, Giuliani, Goni, Gordini, Gozzo, Grandi, Gregoretti, Grotto, Grovaiono, Kleva, Limoncin, Lippi, Lucano, Magris, Manella, Manzini, Maraspin, Marcolin, Marcucci, Maruzzi, Mazzarotto, Mazzini, Mendella, Meton, Miani, Miglio, Mincus, Miraglia, Modesti, Monaro, Muscolin, Olivari, Orlini, Padovan, Parenzan, Pasini, Pecchieri, Pellegrini, Perziano, Peruzzo, Petroni, Petronio, Piccini, Pizzamei, Pierini, Piol, Pola, Poli, Ponis, Pontirolli, Portada, Predonzani, Prencis, Presentin, Pucchi, Puggiotta, Raineri, Ranieri, Ravalico, Rigutti, Rotta, Romanotti, Russo, Sandri, Sandrin, Santimentin, Sartori, Savoragnan, Scala, Scatto, Schinardi, Sebastiano, Serra, Serli, Silvi, Sinico, Sissa, Sorgo, Stefanetti, Stofla, Stradi, Tabani, Tamaro, Tofetti, Tognan, Tognon, Trevisan, Urbani, Valmarin, Vanuzzi, Vidal, Vidali, Vincenti, Visintin, Zancoli, Zampini, Zonza i Zuliani.

Kako vidimo, takvih je romanskih prezimena, koja predstavljaju jednu jedinu obitelj, mnogo više nego jugoslavenskih, tako da se u Izolu doseljavalo očigledno više Romana iz Istre i Italije nego Jugoslavena iz bliže i dalje okoline. Može i među njima biti starinaca, koji ovdje pomalo izumiru, ali svakako je i ovaj priliv pojačavao domaće pučanstvo u većoj mjeri nego jugoslavenski.

Prema broju obitelji istog prezimena najjače su zastupani: Benvenuti (52 obitelji), Carboni (44), Chicco (46), Costanzo (20), Dagri (51), Degrassi (295), Delise (105), Deste (20), Drilo (25), Dudine (49), Felluga (39), Perentin (29), Pugliese (46), Russignan (23), Vascotto (124), no ni to nije mnogo prema broju od sveukupnih 2077 obiteljskih prezimena, a i među njima bi neke mogle biti slavenskog podrijetla (Carboni), a druge su nesumnjivo doseljeničke (Dudine, Pugliese) i ne predstavljaju najstariji sloj građana. Kad bi se za svako obiteljsko ime, bilo kojeg podrijetla, s pomoću Indexa utvrdilo, gdje se još u Istri spominje isto prezime, došlo bi se do zanimljiva zaključka, da u Izoli žive pretežno došljaci. Primjera radi evo prezimena, koja nosi u Izoli samo jedna jedina obitelj i koja su u čitavoj Istri nepoznata, pa su prema tome importirana izvana: Ascheri, Bacchi, Barlo, Beazzotto, Bellani, Bergamasco, Berlotti, Bernardelli, Bertusini, Bianchini, Bordignan, Bordini, Braccini, Brusolin, Bugada, Buligi, Bussani (po svoj prilici Busanić, kojih ima u Istri!), Bussignan, Calebrini, Campo, Cavini, Ceragioli, Chiaselotti, Chinese, Cittoni, Colonelli, Colorin, Congedi, Coppettari (Kopitar?), Corbano, Corbatto, Corselli, Costa, Cresta, Davier, De Jurco, De Nicola i t. d. i t. d. Ne ćemo probrati ni sva ona prezimena, koja su poznata iz ostale Istre, a nosi ih više obitelji u Izoli, kao što su Acquavita (iz Buja) Apollonio, Bacci (u Kopru i drugdje), Belli (svega 3 obitelji u Istri, dakle očito doseljenici iz Italije), Beltrame (valjda iz Pirana), Benussi (u desetak naselja u Istri), Bernardi (u Izoli doseljenici, jer ih ima mnogo više u različitim mjestima Istre), Bologna (doseljenici iz Italije, a ima ih nešto i u druga tri naselja Istre), Bordon (ima ih mnogo više u različitim mjestima Istre),

Bullo (vjerojatno iz Pirana), Casali (svakako stranci, jer ih ima u Istri svega 4 obitelji izvan Izole, i to po 1 u Oprtlju i Matuljima i 2 u Vižinadi). Ciani (iz Italije, samo ovdje i u Velikom Lošinju po 1 obitelj), Contento (iz Pirana), Coronica (isto), Cortese (još po 1 obitelj u Cresu, Nerezinama i u Puntii Križa na otoku Cresu, dakle doseljenici), Corti (iz Kopra), Depangher (iz Kopra), De Petris (iz Cresu) i t. d.

Obitelji jugoslavenskog prezimena u Izoli su mnogobrojne i sigurno su se postepeno naseljavale u gradu, vjerojatno — da tako kažem — pojedinačno u toku dugog vremena, a ulazile su u grad s kopnene strane, dobrim dijelom iz neposredne okolice; to se može zaključiti po tom, što se ista prezimena pojavljuju u selima izolske općine i svega slovenskog područja Istre. No među tim odnarođenim Slavenima u Izoli ima po prezimenima, pored Slovenaca, također mnogo Hrvata, po prilici jedna polovina. Lako je uvjeriti se o tomu, ako se analiziraju prezimena prema njihovu postanku i sadašnjem obliku. Dok je priliv Slovenaca iz okolice u grad prirodan i razumljiv, ne može se to reći za Hrvate, jer njihovim sjedištima u Istri nije Izola neposredno na dohvat. Prema tomu je vjerojatno, da su Slovenci, nastanjeni u sjevernoj Istri već od prvih vijekova Srednjeg vijeka, počeli ulaziti i živjeti u gradu veoma rano, svakako prije Hrvata, koji su nakon starije doseobe na ovaj poluotok imali dosta zemlje i malo povoda za raseljavanje preko područja Slovenaca na sjever. Prirodno je, da su tek oni Hrvati, koji su došli u Istru tokom stoljeća druge, mlade kolonizacije, dakle od XIV. st. dalje, tražili nova sjedišta i među starim Hrvatima i starim Slovencima, bilo po vlastitoj pobudi i nuždi bilo po planu vlasti, koja je iz gospodarskih razloga i potreba podupirala i određivala naseljavanje novih stanovnika u onim krajevima, gdje je staro stanovništvo bilo bolestima i ratovima najjače prorijedeno i gdje je obnova zemlje zahtijevala pojačanje radnih sila. I sam oblik hrvatskih prezimena pokazuje, da bi ovi građani u Izoli mogli biti mlađi od građana sa slovenskim prezimenom.

Isključena je pomisao na neke nacionalne ili političke razloge ovog useljavanja Slavena u gradove uopće i u Izolu napose. I kolonizatori (Mleci) i kolonisti (Slaveni) imali su pred očima samo i jedino gospodarske interese. To je bilo na misli i građanima Izole, kad su redovi njihovih radnih ljudi jačani zdravim i marljivim došljacima, bez obzira na njihov jezik i rod. Ove povoljne prilike za pomicanje Slavena sa sela u grad potrajale su sve do propasti Mletačke republike. Stoga se može zaključiti, da je priliv Slavena u Izolu oslabio tek u XIX. st., kad se počela buditi narodna svijest Talijana i Slavena, i da je prestao u XX. st., kad su se razmahale oštre političke borbe među narodima i klasama. Prema tomu je vjerojatno i to, da su se Slaveni u Izoli počeli pretakati konačno gotovo svi pretočili u Talijane tek poslije propasti Mletačke republike, dakle pod Austrijom i Italijom. Ne začuđuje, što su ostaci Slovenaca mnogobrojniji. Iako ih je gušio ambijenat u gradu, imali su barem neku vezu i zaštitu sa slovenskog područja neposredno izvan gradskih zidina, Broj Hrvata je oslabljen mnogo jače, premda je tuđi utjecaj bio kratkotrajniji. Bili su se zaletili predaleko, i njihova je svijest popustila brže. Sve do konca XVIII. st. nisu ni nacionalni ni politički razlozi uzrokovali opadanje broja Slavena u gradu. Ti dolaze u obzir tek u posljednjih 150 godina sve žešće i bezobzirnije, a njima se još pridružuje i socijalni momenat.

Dugotrajno prvenstvo Mlečana na Jadranu i jadranskom primorju te jak utjecaj raznovrsnih organa Mletačke republike na stanovništvo Istre ostavili su u svakom pogledu mnogo tragova, no Serenissima nije ipak imala političkih ciljeva u etničkom pravcu. Takav smisao nije imalo ni njezino privilegirano plemstvo, koje je kod nas boravilo uglavnom samo privremeno. Drugačije su prilike nastale poslije 1797, kad je nastupilo doba nacionalizma i političkih borba. Talijansko stanovništvo je sada iskorišćivalo svoju političku vlast i ekonomsku premoć, vršeći pritisak nad slavenskim stanovništvom, kojemu je namevalo i svoj jezik. To je prihvatila i Austrija, kad je u popis pučanstva uvela »Umgangssprache« kao tobožnji kriterij o narodnoj pripadnosti. Naš čovjek u talijanskoj sredini ne može sada sačuvati svoj govor, nego se mora služiti jezikom svoje okoline, u kojoj zarađuje kruh. Materinski jezik uzmiče pred stranim jezikom većine. Kad mu nestane i svijesti o narodnoj pripadnosti, preostaje iz njegove prošlosti samo prezime kao kriterij o izvršenom preobražaju. Nacionalni problem usko je dakle povezan s problemom socijalnim. To se, dakako, danas ne zbiva više na našu štetu, jer se primjenjuje ispravno nacionalno gledanje, a nastupilo je i političko smirenje i socijalno preuređenje. Naši gubici su prestali svuda, a u samoj Izoli ne možemo se nadati dobitku, jer je već poodavno propalo gotovo, sve.

RIASSUNTO

Gli Slavi popolarono l'Istria due volte, cioè dopo la caduta del Mondo antico nell'epoca della grandi migrazioni dei popoli all'inizio del Medio evo, e dal secolo XIV. impoi, quando la provincia a causa delle malattie e guerre perdette nelle città nonchè fuori delle stesse molti abitanti, e le regioni spopolate furono riempite coi Croati profughi davanti le invasioni turche.

Gli Slavi entrarono di buon'ora anche nelle città marittime. La loro presenza al sud della provincia è attestata a Pola nel sec. XII, e sul litorale del nord a Muggia, Capodistria, Isola e Pirano nel sec. XIII.

In tutti i luoghi abitati dagli Italiani il numero dei cognomi slavi oggidi è proporzionalmente molto superiore al numero degli abitanti slavi. In Isola (1945) vi sono 7272 abitanti e 2077 famiglie, ma soltanto 547 abitanti slavi ed invece 280 cognomi slavi. Perciò il numero degli Slavi dovrebbe ora oltrepassare almeno 1000 persone. Evidentemente l'immigrazione degli Slavi a Isola era a suo tempo senza dubbio grande, ma essi furono a maggior parte italianizzati. Particolari e dirette informazioni non esistono né per il primo né per il secondo processo.

L'analisi dei cognomi slavi dimostra che gli Slavi in Isola secondo la loro origine erano a metà Sloveni e Croati. I primi traggono la loro origine da entrambi gli strati delle colonizzazioni slave negli immediati dintorni sloveni d'Isola ed i secondi prevalentemente nell'Evo moderno della colonizzazione posteriore del loro proprio territorio nazionale il quale s'estende a sud del territorio sloveno.

Giacchè la Repubblica veneta ed i suoi organi nell'Istria non si curavano che dell'acquisto delle forze operaie senza riguardo alla lingua ed alla stirpe degli immigrati, l'assimilazione si è compiuta appena nel sec. XIX, sotto l'Austria e nel sec. XX.

sotto l'Italia quando s'infiamarono lotte nazionali, politiche e sociali in conseguenza delle quali l'elemento italiano, superiore per anzianità e per numero, più forte in linea economica e sociale con l'aiuto del governo ha ridotto il numero degli Slavi allo stato d'oggi.

HISTORIJSKI
ZBORNIK

GOD. V.

1952

BROJ 1—2

HISTORIJSKI ZBORNIK ČASOPIS POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

Uređuje Redakcioni odbor: Oleg Mandić, Jakša Ravlić i Jaroslav Šidak (glavni i odgovorni urednik). Rukopisi i časopisi za razmjenu šalju se na adresu: Historijski seminar, Filozofski fakultet, Zagreb, Trg Maršala Tita 14.
Narudžbe za Historijski zbornik prima »Školska knjiga«, Zagreb, Ilica 28.

SADRŽAJ

	Strana
BOGO GRAFENAUER, Prilog kritici izvještaja Konstantina Porfirogeneta o doseljenju Hrvata	1— 56
LJUBO KARAMAN, O potrebi povezivanja rada arheologa, historičara umjetnosti i historičara u proučavanju ranosrednjovjekovnog perioda sjeverne Hrvatske	57— 62
NIKOLA ŽIC, O podrijetlu stanovništva u gradu Izoli u Istri	63— 70
VLADIMIR MOŠIN, Prepiska ruskog samozvanca Ivana Timoške Akundinova s Dubrovnikom g. 1648.	71— 84
PAVEL SUYER, »Posao Milošiansko-Gajanski« pred gradskim magistratom	85—101
JAROSLAV ŠIDAK, Ćiro Truhelka — njegov život i rad	103—110

OCJENE I PRIKAZI

Marijan Horvat, Oporuka priora Petra. (LJ. KARAMAN)	111—117
Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 283, 1951. (J. LUČIĆ)	117—121
Ferdo Čulinović, Seljačke bune u Hrvatskoj. (J. ŠIDAK—B. SUČEVIĆ)	121—130
O nekim pitanjima društvenog uređenja Hrvatske u srednjem vijeku. (O. MANDIĆ)	131—138
Boško Desnica, Istorija kotarskih uskoka. (B. SUČEVIĆ)	138—145
Miscellanea I, izdanje Drž. arhiva u Zadru. (J. LUČIĆ)	145—148
Турски документи за македонската историја. (K. BASTAIĆ)	149—152
Р. И. ВИПНЕР, Возникновение христианской литературы. (O. MANDIĆ)	152—158

ČASOPISI

Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, N. S. II-VI. (S. M. TRALJIĆ)	159—165
Istorisko-pravni zbornik II, 3—4. (M. HORVAT)	165—169
Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria, N. S. I, 1949. (B. STULLI)	169—176
Historische Zeitschrift, Bd. 171, 172, 1951. (M. GROSS)	176—182

(Nastavak na 3. strani omota)